

tók a szereplők közti párhuzamok is, ennél izgalmasabb Ottlik világának a hatalom és a személy viszonyával, a szerepek relativitásával kapcsolatos ábrázolásának Garaczi-féle interpretációja, ami a nyelven keresztüli finom, ösztönös és ártatlan megismerkedési kísérletektől a brutalitásában is realiztikus, a személyiség meg hasonulásával járó beolvadási kényszer irányába hat. Ennek a változásnak a nyers eszköze, ahogy a narráció részenkénti változásával, a főhős identitásának fokozatos elbizonytalanodását szemlélve eljutunk odáig, hogy a második részben a megszokott (és a harmadik részben ismét visszatérő) egyes szám első személy helyét ideiglenesen az egyes szám harmadik személy foglalja el, ami nyomatékosítja a néphadseregünk által újradefiniált szerep, az újdonsült énkép és a laktanyán kívülről becsöppent hős közti különbséget.

Így jelenik meg Csont (aki nevét egy álombéli kutya után kapta), és már nem vele történnek az események, hanem azzal az új és idegen személlyel, aki a laktanyán belül született. Ebben az aspektusban pedig a korábbi köteteket leginkább szórazókatóvá tevő humor és nyelvi leleményesség inkább a tragikumot, az eltávolodást fokozza. Miközben a saját, ugyanakkor mégis teljesen hétköznapi, emberi élmény univerzálisá tágitja a művet, a számos toposz, katonatörténet, melyekkel a nagy magyar szocreálba, konkrétan a '70-es

évekbe ágyazza történetét a szerző, mégiscsak markáns nemzedéki jelleget kölcsönöz a szövegnek.

Merész, de mindenképpen sikeres vállalkozás az *Arc és hátraarc*, még akkor is, ha esetleg a regény végén azt érzi az olvasó, hogy a kellemesen komor hangulatot időnként feleslegesen próbálja oldani a szerző, a befejezés pedig kicsit felemásra sikerült.

Ha parancsba nem is adhatom, ajánlani szívesen ajánlom mindenkinek; jól dönt, aki a kezébe veszi a harmadik lemur-kötetet. Amely nemcsak jó regény, de talán fel is villant valamit abból, amit Garaczi következő kötetei tartogathatnak az olvasók számára – ez az új világ pedig az én ízlésemnek nagyon megfelel.

CSEPREGI JÁNOS

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2010,*
172 oldal, 2490 Ft)

HÁSZ RÓBERT: *Júliával az út*

Elevenné váló sorstörténet, megidézt történelem: ha visszatekintünk életünk régmúlt pillanataira, miként értelmezzük az elénk táruló históriát? Sors? Véletlen?

Júliát, az anyagilag nehéz körülmények között élő egyetemista lányt meglátogatja nagybátyja, a családtól évtizede elszakadt, dúsgazdag vállal-

kozó, s arra kéri, töltsé nála az elkövetkező szünetet. A tengerparti nyaraló azonban nem csak az idő múlásának helyszíne: családi titkok kerülnek újfajta megvilágításba, rokonok, barátok személyisége színeződik ismeretlen árnyalattal. S a történetek középpontjába, egyre inkább hangos szót kérve odaszól a családon túlmutató érzelem: a szerelem is. Ágostonba, a fiatal katonába nem a gerjedelmek azonnal feltörő vehemenciájával szeret bele Júlia, sokkal inkább kimérten, fokozatosan, hogy aztán a lánc, amely kettejüket egymáshoz szorítja, annál erősebbé kovácsolódjon. Kibontakozó történetükbe azonban vargabetűt ír a háború: Ágoston, hogy elkerülje a katonáskodást, a szomszédos országba szökik, majd távolabbi, ismeretlen helyre utazik (így akar pénzt gyűjteni közös életükhöz). Telefonbeszélgetéseik ellenére mégis eltűnnek egymás látóköréből, miközben Júlia optikáján át látjuk a világot: megszerzi a diplomáját, meghal az édesanyja, tanárnő lesz belőle. S szüntelenül vár; ezen várakozás verbális feldolgozása a regény szövege, az elbeszélő (Júlia) utazás közben mondja el történetét ismeretlen sofőrjének: együtt haladnak céljuk felé.

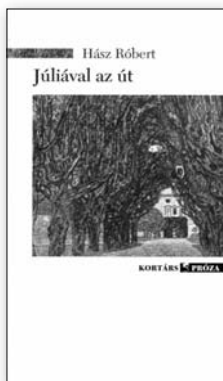
Hász Róbert regényének elemző megközelítéséhez kiváló lehetőséget

ad, ha a benne felbukkanó történeteket vizsgáljuk. Ebben a szövegvilágban ugyanis mindenki történeteken keresztül definiálja életét. Úgy is mondhatnánk, minden szereplő csak *saját* történetének feltárásával képes érzelmeit kinyilvánítani. Júlia nagybátyja sorsának és álmának elmondásával érvel emellett,

miért is rendezett mindent úgy, hogy tengerparti háza unokahúgáé legyen... Édesanyja marcona viselkedése akkor válik érthetővé, amikor előszámlálja házasságának stációit, s felemlegeti kisiklott életének azt a csomópontját, amelynél még felviláglott egy boldogabb életút lehetősége.

Erre a – mindent narratívákban értelmző – személyiségvonásra az írónak készülő Ágoston is felfigyel („Építhetsz egy másik világot magadban. Senkit nem érdekel, mi jár a fejedben”). De narratíva voltaképpen Júlia hatalmasra duzzasztott monológja is, amely az önértelmezés kísérlete által regénnyé válik, s narratíva az is, ahogy Júlia monológját útítársá rögzíti (erre utal a regénycím is).

A szöveget azonban az archetípus-kritika eszközeivel is szemügyre vehetjük: már az *utazás* címbeli kiemelés is antik eposzok (*Odüsszeia*) felé terelheti az értelmezést. De nemcsak a cím, Ágoston ifjúsága is az utazással vonódik össze: élet-

nek néhány évét hajón töltötte, az ő gondolkodása, világlátása azonban meglehetősen eltért a fedélzeten utazó társakétól... Júlia nagybátyjának minden gondolatát a tenger kötötte le: ezért vált ki az otthoniak közül, ezért volt képtelen létezését máshová helyezni, csak a tenger közelébe. Az antik eposzok ciklikusságára utal egyik megnyilvánulása is: „az emberi sorsok, akár az évszakok, folyton ismétlődnek a földön, ugyanazok a szerepek járnak körbe-körbe”. Erre a szerep-hasonlóságra játszik rá a regény, amikor Júlia a mellőle elmozdított szerelmesre, Ágostonra (akivel már eljegyezték egymást) valóságos Pénélopéként várakozik: hűségesen, érzelmeit megőrizve. (Említhetnénk még, hogy a tengerparti nyaraló egyik birtokrészéről kiderül: az ókorban szakrális helynek számított.)

Minek tűnhet tehát a felidézett életút? Sorsnak, véletlennek? Júlia optimistább a bináris gondolkodásnál: „Az élet olyan, akár egy társasjáték: olykor rossz mezőre lépsz, de ha szerencséd van, visszaküldenek a startmezőre.” Sors vagy véletlen, ebben a gondolkodásban nem számít: néha megmarad a választás lehetősége, s szabadon dönthetünk, miként élünk az újrakezdés, az újraértelmezés lehetőségével.

DÖMÖTÖR VILMOS

(Kortárs Kiadó, Budapest, 2010,
180 oldal, 2000 Ft)

DEBRECENI BOGLÁRKA: *Bébikommandó*

A társadalmi energia áramlása hozza létre egy kor kulturális termékeit, írja Stephen Greenblatt. Hogy Shakespeare Angliájában ez hogyan működött, talán problematikus, de nagyon szép és szofisztikált érvelést eredményező kérdés. Azonban a fő kérdés az, hogy mi történik, ha ez a társadalmi energia a *Győzike-show*-ból, a plázából és a *Házibuli Attilával* című zenés (?) televíziós műsoron keresztül áramlik. Nos, akkor valami egészen más helyzet áll fenn. Debreceni Boglárka *Bébikommandója* ezzel a helyzettel próbál meg kezdeni valamit az irodalom keretein belül. Milyen irodalmat lehet írni abból a társadalmi energiából, hogy a szomszéd Zámbo Jimmyt hallgat? Megfér-e az úgynevezett magaskultúra mindezek mellett? Hogy választ kapunk-e mindezekre? Nem, nem hiszem. Debreceni Boglárka novellái olyanok, mint a mai magyarok élete. Látszólag kaotikus egyveleg, melyet hiába próbálunk szépen strukturálni, mindig kicsúszik a kezeink közül.

Kultúrák összecsapása és összeolvadása az, amit az elsőkönyves szerző elénk tár. A novellák előtt mottóként szereplő szépirodalmi idézetek szépen összedolgoznak a szövegekkel, amelyek viszont nem a klasszikus szépirodalmi témákat dolgozzák fel. Már ha például a vizitdíj kérdése nem szépirodalom. De miért is ne?